

Пономарьова К. І.

кандидат педагогічних наук

провідний науковий співробітник відділу початкової освіти

Інститут педагогіки НАПН України

м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ ПІДРУЧНИКІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація

В тезах розкрито функції сучасного підручника з української мови для початкової школи та засоби їх реалізації.

Ключові слова: підручник з української мови, функції підручника.

Відповідно до Державного стандарту та типової освітньої програми **метою** початкового курсу мовно-літературної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей. [2, с. 18]

Зважаючи на зазначене, актуальним у процесі створення підручників з української мови для початкової школи є використання сучасних напрацювань у галузі дидактики, психології, лінгводидактики. Виклад у підручниках навчального матеріалу, добір методів, прийомів, засобів навчання має здійснюватись з урахуванням загальнодидактичних і лінгводидактичних підходів, а саме: *комунікативно-діяльнісного, особистісно орієнтованого, компетентнісного*. Вони передбачають: а) опанування мовних одиниць і явищ на основі тексту, у процесі розв'язування комунікативних завдань; б) оволодіння мовленням у ході виконання учнями усних і письмових завдань, розташованих у порядку наростання їх складності; в) практичне ознайомлення школярів із функціями певних мовних одиниць у мовленні, з метою забезпечення мотивації їх вивчення; г) урахування вікових особливостей, індивідуальних здібностей, інтересів кожного учня; д) забезпечення

можливостей для навчання школярів з різним рівнем здібностей, підготовки і розвитку; е) спрямованість змісту навчання мови на формування комунікативної компетентності учнів.

У процесі розроблення підручників нового покоління важливо враховувати сучасні погляди на **функції** навчальних засобів. Компетентнісний підхід у навчанні мови передбачає реалізацію *мотиваційної, інформаційної, розвивальної, виховної* функцій підручника, які є взаємопов'язаними і взаємозалежними. На відміну від традиційних підходів, за яких на навчальну книгу покладалась в основному інформаційна функція, в сучасних підручниках належна увага приділяється забезпеченню мотиваційної функції, від якої значною мірою залежить реалізація всіх інших. Адже інтерес до предмета, бажання його вивчати є важливою умовою успіху в навчанні. Не менш важливою є розвивальна і виховна функції, покликані забезпечити розвиток пізнавальних здібностей учнів, їхнє громадянське, патріотичне, морально-етичне, естетичне виховання.

Важливим складником забезпечення навчально-розвивальної функції підручників є систематизація запропонованих у них навчальних вправ і завдань. Основні її ознаки: цілеспрямованість на засвоєння кінцевих результатів навчання з даної теми; наступність і послідовність між вправами; відповідність логіці засвоєння конкретного мовно-мовленнєвого матеріалу; поступове нарощування складності (від репродуктивних до конструктивних і творчих). [3, с. 345]

Особливістю сучасних підручників є забезпечення діалогічного викладу навчального матеріалу, який передбачає суб'єкт-суб'єктну навчальну взаємодію учителя й учня, учня з учнями, учня з учнем, активізацію зусиль кожного учня. З цією метою в підручниках передбачені завдання зі зверненням до учня з метою заохочення і спонукання його до певних навчально-пізнавальних дій, з пропозицією висловити свої думки на основі власних спостережень, обговорити її в парі, групі, звірити свої міркування з правилом,

перевірити правильність виконаного завдання, скориставшись ключем для самоперевірки, поділитись власним життєвим досвідом тощо.

Вирізняє сучасні підручники з української мови для початкової школи використання інтерактивних технологій, які передбачають моделювання життєвих ситуацій, застосування рольових ігор, що сприяють формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва і взаємодії. Посильними для молодших школярів є інтерактивні прийоми «мікрофон», «акваріум», «мозковий штурм», метод проектів. [3, с. 296-297] Застосуванню цих прийомів має передувати попередня мовна, мовленнєва і соціокультурна підготовка учнів до виконання тих розумових і практичних дій, які передбачає певна інтерактивна технологія.

Список літератури

1. Державний стандарт початкової загальної освіти [електронний ресурс] – Режим

доступу: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf>

2. Початкова освіта : Методичні рекомендації щодо використання в освітньому процесі типової освітньої програми для 1 класів закладів загальної середньої освіти; типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко); методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України щодо впровадження ідей Нової української школи в початковій освіті. – К. : УОВЦ «Оріон», 2018. – 160 с.

3. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підруч. Для вищ. Навч. закл. / О. Я. Савченко. – 2-ге вид. – К. : Грамота, 2013. – 504 с.